

Aan de gemeenteraad

Op welke gronden deze brief?/Waarom nu voorgelegd?

In deze brief wordt u geïnformeerd over de resultaten van de evaluatie van de pilot criminele uitbuiting in Delfshaven en Lombardijen.

**Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/eerder
aangenomen moties en gedane toezeggingen:**

In december 2021 (21bb16092) bent u geïnformeerd over het onderzoek dat het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM) heeft verricht naar de (vermoedelijke) aard en omvang van criminele uitbuiting in Rotterdam. Destijds is een drietal aanbevelingen overgenomen door het college:

1. Investeer in duurzaam contact met de doelgroep en versterk de aanpak in de wijken
2. Vergroot de kennis en expertise over criminele uitbuiting bij eerstelijns professionals
3. Vervolgonderzoek naar middelbare scholen.

**Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/begroting/eerder
aangenomen moties en gedane toezeggingen:**

Coalitieakkoord 2022-2026 Eén Stad
Veiligheidskoers 2023-2027

Inleiding

Criminele uitbuiting is een vorm van mensenhandel waarbij een persoon wordt gedwongen tot het plegen van strafbare feiten en de opbrengsten hiervan (grotendeels) moet afstaan. Criminele uitbuiting verschilt in de kern van andere vormen van mensenhandel, omdat slachtoffers zich óók schuldig maken aan het plegen van een strafbaar feit. Slachtoffers lopen daardoor het risico als dader te worden aangemerkt. In plaats van het krijgen van de noodzakelijke bescherming, kunnen zij worden vervolgd als dader. In geval van criminele uitbuiting is het daarom van belang dat er aandacht is voor het 'non-punishmentbeginsel'. Dit houdt in dat slachtoffers van criminele uitbuiting in beginsel niet worden vervolgd voor het plegen van strafbare feiten wanneer zij deze onder dwang hebben moeten plegen.

Op basis van de bevindingen uit het CKM-onderzoek ontwikkelt de gemeente een gerichte aanpak op criminele uitbuiting. Onderdeel van deze aanpak is de pilot die in januari 2023 in Delfshaven en Lombardijen van start is gegaan.

De pilot richtte zich op signaalherkenning bij professionals, het vergroten van de meldingsbereidheid, en op goede afstemming tussen betrokken partijen bij de aanpak van criminele uitbuiting.

Evaluatie pilot

De gemeente Rotterdam heeft een extern onderzoeksbureau gevraagd een evaluatie op de verschillende onderdelen van de pilot uit te voeren. Er zou worden onderzocht welke interventies wel of niet werken en wat de effectiviteit hiervan was. Ook zouden gedurende de evaluatie de betrokken partijen geholpen worden een eigen monitoringssysteem in te richten zodat de resultaten van de pilot door de partijen zelf bijgehouden en geanalyseerd konden worden.

Echter, bleek dat er in het najaar vrijwel geen signalen van criminele uitbuiting gemeld zijn bij de verschillende partijen. Het doel van dit evaluatieonderzoek is gewijzigd naar een evaluatie van de beschikbare data en het verschaffen van inzicht in de beperkte vertaling van vermoedens naar meldingen. De tussenevaluatie werd daarmee de eindevaluatie.

Onderzoeksmethode en kanttekeningen bij de evaluatie

In de evaluatie zijn verschillende methoden gebruikt voor de dataverzameling: documentenonderzoek, interviews, (kwantitatieve) datamonitoring en interviews met één focusgroep. Het onderzoek kent enkele beperkingen die van belang zijn voor de interpretatie van de resultaten. Ten eerste heeft de pilot een beperkte doorlooptijd en volgde de evaluatie kort daarop. Een langere tijdsduur tussen de pilot en het evaluatieonderzoek is nodig om duurzame veranderingen in het aantal meldingen en andere indicatoren te kunnen identificeren. Ten tweede is het aantal meldingen gebruikt als belangrijke indicator, terwijl gedurende de evaluatie bleek dat er nagenoeg geen meldingen binnenkwamen. Tot slot dient bij de interpretatie van de resultaten te worden benadrukt dat de onderzochte groep respondenten relatief klein is.

Resultaten

De verschillende pilotonderdelen hangen logisch met elkaar samen en er zijn geen grote praktische knelpunten geïdentificeerd. Zowel de training als de campagne sluiten aan bij de noodzaak om bewustwording te creëren onder jongeren, om signaalherkenning in de praktijk te verbeteren, en om handelingsperspectieven voor professionals te verduidelijken.

Echter zijn er tussen juli en november 2023 nauwelijks meldingen binnengekomen, terwijl de vermoedens van criminele uitbuiting blijven bestaan. De aanpak van criminele uitbuiting staat nog aan het begin en deze aanpak heeft tijd nodig: het kost tijd om jongeren en professionals ervan bewust te maken wat criminele uitbuiting is, hoe het herkend kan worden en wat er eventueel aan gedaan kan worden.

Trainingsprogramma signaalherkenning

Het doel van het trainingsprogramma was om zorg- en welzijnsprofessionals op te leiden in het herkennen en melden van signalen van criminele uitbuiting. Dit trainingsprogramma liep van half april tot en met juni 2023 waarin ongeveer zestig professionals uit Delfshaven en Lombardijen online de lesmodules hebben gevolgd.

Online en gebiedsgerichte communicatiecampagne

Het doel van de communicatiecampagne Chaterover.nl is om jongeren aan te zetten tot het vragen om hulp wanneer zij in een uitbuitingssituatie zitten (of dit zien in hun directe omgeving) en om jongeren te attenderen op de mogelijkheden die Chat Erover biedt om 'je verhaal kwijt te kunnen'. Over de uitkomsten van deze campagne en de analyse op de chatgesprekken wordt u binnenkort geïnformeerd.

Zorgtafel overleg

Sinds april 2023 is het mogelijk voor deelnemers van het Zorgtafel overleg om signalen van criminele uitbuiting in te brengen en te bespreken. Hier zit zowel politie als hulpverlening aan tafel. Het overleg was voor die tijd primair bedoeld om casuïstiek van seksuele uitbuiting te bespreken.

Als onderdeel van de pilot kunnen hier vanaf april 2023 signalen ingebracht worden van criminele uitbuiting.

Werkafspraken/handelingskader

Er bestaan al werkafspraken en handelingskaders voor het melden van signalen van criminele uitbuiting. Deze zijn slechts beperkt bekend. Daarom is een van de doelen van de pilot om de bekendheid van deze werkafspraken en handelingskaders te verbeteren.

Conclusies

De onderzoeksresultaten laten zien dat de pilot aanpak criminele uitbuiting in Delfshaven en Lombardijen als positief wordt ervaren. Het is belangrijk dat er op zo'n gerichte en integrale manier aandacht wordt besteed aan criminele uitbuiting. De verschillende pilotonderdelen hangen logisch met elkaar samen en er zijn geen grote praktische knelpunten geïdentificeerd. Het trainingsprogramma voor professionals en de communicatiecampagne worden daarnaast als positief geëvalueerd omdat zij een waardevolle bijdrage leveren aan het verhogen en het vasthouden van bewustwording onder professionals om te handelen wanneer zij signalen identificeren.

Aanbevelingen

In zijn algemeenheid wordt geadviseerd om de pilot aanpak criminele uitbuiting voort te zetten en uit te breiden naar andere wijken in Rotterdam. Onderstaande aanbevelingen voor de gemeente:

1. Gezien de positieve evaluatie van de training is het nuttig een vervolgtraining te ontwerpen en implementeren.
2. Om tegemoet te komen aan de behoefte van professionals om te overleggen met anderen over hun vermoedens, signalen en twijfels, kunnen bestaande adviespunten beter benut worden.
3. Wat betreft het vergroten van bewustzijn en kennis onder jongeren, is voortzetting van voorlichting door jongerenwerkers als onderdeel van een communicatiecampagne, relevant.
4. Het is, gelinkt aan zowel de trainingen voor professionals als een communicatiecampagne, opportuun om positieve ervaringen en verhalen te delen van mensen die een melding van criminele uitbuiting hebben gedaan.

Aanbevelingen voor andere partijen dan de gemeente Rotterdam:

1. Voor organisaties die meldpunten zijn voor professionals (o.a. ESSM, Coördinatiepunt tegen mensenhandel, de politie en Veilig Thuis) is het belangrijk om aan het vertrouwen bij de professional te werken.
2. Partijen waar professionals terecht kunnen met meldingen, casussen en twijfels, kunnen werken aan een betere bekendheid onder professionals.
3. Het kan voor partijen die een rol spelen in de aanpak (o.a. AVIM) nuttig zijn om criminele uitbuiting vanuit de dader te benaderen. Een dadergerichte aanpak kan helpen om daders van criminele uitbuiting in kaart te brengen en, als 'bijvangst', ook zicht te krijgen op slachtoffers.
4. Aandacht voor, en investeringen in het bieden van bescherming, is van groot belang vanwege de uitdagingen bij het bieden van veiligheidsmaatregelen rondom melders.

Het college neemt deze aanbevelingen voor de gemeente Rotterdam over en verwerkt deze in de vervolgaanpak. De kosten hiervoor zullen gefinancierd worden vanuit de ondermijningsgelden.

Vervolgaanpak

1. De training die door FIER is opgezet is al aan een bredere doelgroep binnen en buiten de gemeente opgezet.
2. Nagegaan wordt of het bestaande meld- en adviespunt van ESSM een prominenter rol kan krijgen in de trainingen die de gemeente faciliteert. Daarnaast wordt aan het ESSM gevraagd meer aandacht te generen bij partners voor het meld- en adviespunt, zodat partners weten waar zij terecht kunnen met overlegvragen en eventuele meldingen.
3. De zorgen over ronselen van (kwetsbare) personen nemen alleen maar toe, maar de slachtoffers ervaren hoge drempels bij het zoeken naar hulp en bescherming. Het blijft een uitdaging om in contact te komen en te blijven met deze slachtoffers. Daarom zullen we ook het komend jaar blijven investeren in de campagne en de samenwerking hierin met JOZ.
4. Het is opportuun om positieve ervaringen en verhalen te delen van mensen die een melding van criminele uitbuiting hebben gedaan.
5. De gemeente werkt al heel veel samen met partijen die een rol spelen in de aanpak van criminele uitbuiting. De aanbevelingen worden met hen gedeeld en besproken en samen opgepakt.
6. De zorgtafel blijft een bestaand gremium waar in de gemeente Rotterdam casuïstiek besproken kan worden t.a.v. (criminele) uitbuiting.

De zorgen over criminele uitbuiting zijn in de afgelopen jaren terecht toegenomen. Vanuit de aanpak criminele uitbuiting, trekken we samen op met het 'Veilig op scholen' convenant en met 'Preventie met Gezag', en zorgen we dat er samenhang is met andere thema's en de inzet op preventie.

Burgemeester en Wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

J.H. Meijer, l.s.

De burgemeester,

R.A.C.J. Simons, l.b.